

CARSTEN D. JORGENSEN
V-ce Przewodniczący 4-H w Danii

ORGANIZACJA I DZIAŁANIE KLUBÓW 4-H W DANII⁽¹⁾

1. Wstęp

Postaram się podać Państwu krótką i precyzyjną informację o duńskim 4-H. Mam nadzieję, że da ona Państwu pewne pojęcie, jakiego rodzaju organizacją jest duńskie 4-H. Dlatego też postanowiłem podzielić swoje wystąpienie na 5 części:

- historia i cel,
- struktura organizacyjna i zagadnienia ekonomiczne,
- działania na różnych szczeblach,
- gospodarstwa 4-H,
- działalność międzynarodowa 4-H.

Zacznę od opisu naszej dzisiejszej sytuacji w 1994 roku, a zakończę kilkoma uwagami na temat przyszłego rozwoju organizacji. Mam nadzieję, że zdołam zainspirować Państwa do opracowania strategii rozpowszechniania informacji o działalności 4-H w Polsce. Zdaję sobie sprawę z tego, że kopiowanie organizacji z innych krajów nie jest dobrym rozwiązaniem. Jednakże zawsze można w nich znaleźć inspirację, przenieść pewne pomysły do naszego codziennego życia (świata), co czasami jest nawet wskazane. Na całym świecie istnieje wiele wspaniałych inicjatyw, dlatego możemy się od siebie nawzajem wiele nauczyć.

2. Historia i cel

Powstanie 4-H w Danii zostało zainspirowane wzorcem amerykańskim z lat 20-tych. Organizacje rolnicze w Danii zostały zapoznane z ideą praktycznych zajęć dla dzieci i młodzieży zainicjowanej przez dr Seamana A. Knarpp duńskie-

(1) Artykuł jest przerobioną wersją referatu wygłoszonego na seminarium poświęconym działalności klubów 4-H, zorganizowanym przez „Fundację Edukacyjną 4-H w Polsce” w Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Radomiu, w dniach 25-27 kwietnia 1994 r.

go attache rolnego w Stanach Zjednoczonych. Zdecydowano o założeniu podobnej organizacji w Danii. Motto i logo organizacji zostały bezpośrednio przetłumaczone na język duński i pozostały niezmienione do dnia dzisiejszego. Działalność rozpoczęto w 1924 roku z liczbą siedmiuset uczestników, w 13 okręgach. Od samego początku w prace zaangażowane były 2 główne organizacje rolnicze: Duńskie Stowarzyszenie Rolników z Gospodarstw Rodzinnych i Duńskie Związki Rolników.

Na początku działalność 4-H skierowana była do dzieci i dorosłych z okręgów rolniczych. Jednakże strategia ta uległa zmianie w połowie lat sześćdziesiątych, kiedy nastąpiła migracja ludzi ze wsi do miast. Zmusiło nas to do szukania nowych sposobów rekrutowania członków. Dziś 4-H ma ofertę dla wszystkich grup wiekowych dzieci i młodzieży z miasta jak i ze wsi. Zajęcia ciągle wywodzą się od prac wykonywanych na wsi, zostały jednak unowocześnione. Nie udało nam się jeszcze przebić w większych miastach, ale w wielu miastach średniego rozmiaru i mniejszych mamy już prężnie funkcjonujące kluby 4-H.

Celem działalności 4-H w Danii jest zaoferowanie dzieciom i młodym ludziom możliwości pożytecznego spędzania wolnego czasu. Chcemy poprzez zajęcia praktyczne pozwolić dzieciom i młodzieży zrozumieć zarówno prawa rządzące naturą, jak i społeczeństwem. Wierzymy, że dając dzieciom prawo głosu i nakładając na nie odpowiedzialność, przygotowujemy je do udziału w rozwoju naszej organizacji, jak również całego społeczeństwa. My wierzymy w nasze dzieci i młodzież oraz liczymy na nie.

3. Organizacja i zagadnienia ekonomiczne

Od początku swego istnienia duńskie 4-H przeszło poważne zmiany organizacyjne. Najpierw byliśmy komitetem podlegającym organizacjom rolniczym, dziś duńskie 4-H to zupełnie niezależna organizacja.

Szczebel lokalny

W 1993 roku mieliśmy 223 lokalne kluby 4-H na terenie całego kraju, a ogólna liczba członków wynosiła 8.951 osób. Członkiem 4-H można zostać już w wieku 7 lat. Osiemdziesiąt procent naszych członków jest pomiędzy 8 a 14 rokiem życia. Kluby lokalne to niezależne jednostki kierowane przez rady klubowe pochodzące z wyboru. Typowa rada składa się z 7 członków. Wszyscy członkowie, rodzice i liderzy mogą głosować na ogólnym zebraniu, jak również mogą być do takiej rady wybierani.

Pod względem finansowym praca na szczeblu lokalnym wspierana jest przez władze lokalne, które zobowiązane są do dotacji z przeznaczeniem na zajęcia i wynajem lokali. Kluby 4-H współpracują z miejscowymi organizacjami rol-
ni-

czymi. Współpraca ta ogranicza się jednak do mniejszych dotacji, czasami jednego przedstawiciela w radzie klubu 4-H. Składka członkowska wynosi około 100-200 koron duńskich. Dodatkowo kluby prowadzą działalność zarobkową.

Na szczeblu lokalnym każdy lider jest wolontariuszem. Oznacza to, że nie otrzymują oni żadnego wynagrodzenia za swoją pracę. Jest to w zwyczaju wszystkich organizacji młodzieżowych w Danii, gdzie niewielka liczba osób otrzymuje zapłatę. Praca jest nagrodą samą w sobie. Próbujemy stworzyć warunki, aby praca lidera 4-H była interesująca. Liderów należy wspierać, informować i oferować im kursy edukacyjne. Obecnie mamy około 1800 liderów. Bardzo podkreślamy wagę angażowania młodych osób i powierzanie im funkcji liderów nawet, jeśli jest to czasem trudne. Ale uczestnictwo w podejmowaniu decyzji i zaufanie, jakim młodzi ludzie są obdarzani pozwala im czuć, że uczestniczą w czymś ważnym i interesującym.

Szczebel regionalny

Kluby lokalne tworzone są na terenie 14 regionów. Regiony te odpowiadają podziałowi administracyjnemu Danii. W każdym regionie zatrudniony jest przynajmniej jeden doradca, który przewodzi, wspiera i rozwija działalność 4-H w regionie. Doradca ten ma swoje biuro w lokalnym ośrodku doradztwa, pensja jego jest dotowana przez regionalne organizacje rolnicze, pewna część pochodzi także z budżetu państwa. Często spośród przewodniczących klubów lokalnych, odpowiedzialnych za pracę 4-H w regionie wybierane są rady regionalne. Takie rady rozdziwiają i nadzorują pracę w regionie oraz są odpowiedzialne za planowanie nowych działań i kursów.

Główny dochód wpływający do organizacji na szczeblu regionalnym pochodzi ze składek członków lokalnych klubów, dotacji organizacji rolniczych, dotacji z samej organizacji 4-H, której wielkość zależy od liczebności członków danego klubu. Kilka regionów przewiduje wynagrodzenia dla doradcy jako główną część swego budżetu. Ogółem mamy 18 pracowników zatrudnionych na szczeblu regionalnym.

Szczebel krajowy

Władzą zwierzchnią w Duńskim 4-H jest Rada Reprezentantów. Składa się ona z 46 osób, wybieranych w poszczególnych regionach. Każdy region reprezentowany jest - w zależności od liczby członków 4-H na swoim terenie - przez 2-5 reprezentantów. Rada Reprezentantów zatwierdza budżety, rachunki i roczne plany pracy. Jest także odpowiedzialna za opracowanie ogólnych ram działalności organizacji, jak również wybiera Komitet Krajowy.

Komitet ten jest odpowiedzialny za codzienne zarządzanie organizacją i składa się z siedmiu członków. Przewodniczący komitetu jest wybierany bezpośred-

nio przez Radę Reprezentantów, jeden z członków jest wybierany przez młodszych liderów, którzy stanowią stowarzyszenie liderów pomiędzy 14-25 rokiem życia. Pozostałych pięciu członków jest wybieranych przez i spośród członków Rady Reprezentantów. Członkowie obu tych organów: Rady Reprezentantów i Komitetu Krajowego nie otrzymują żadnego wynagrodzenia. Jednakże Przewodniczący i jego zastępcą otrzymują niewielkie wypłaty na pokrycie wydatków.

Aby móc prowadzić codzienną działalność, 4-H posiada wspólnie ze Stowarzyszeniem Młodych Rolników Duńskich biuro w Aarhus. Tutaj zatrudnionych jest sześciu doradców i pięciu pracowników sekretariatu. Państwo w 50% dotuje wynagrodzenie doradców zaangażowanych do pracy z młodzieżą. Na szczeblu krajowym zarządzanie w wielkim stopniu zależy od nadwyżki otrzymywanej z ogólnokrajowych zakładów i loterii. Nadwyżka ta jest rozdzielana zasadniczo pomiędzy kluby sportowe, organizacje dla dzieci i młodzieży. Rada Młodzieży Duńskiej jest krajową pozarządową instytucją zajmującą się wszystkimi organizacjami młodzieżowymi, która jest odpowiedzialna za podział pieniędzy. Dodatkowo każdy członek 4-H płaci 20 koron składki na organizację krajową. Także duńskie organizacje rolnicze przeznaczają duże sumy na działalność 4-H. Mamy także wielu sponsorów i fundusze, głównie pochodzenia rolniczego, które wspierają naszą pracę.

Na szczeblu krajowym współpracujemy z organizacjami rolniczymi i jesteśmy członkami Krajowej Rady Młodzieży Duńskiej. Tutaj otrzymujemy najnowsze informacje na temat pracy z młodzieżą w Danii. Poprzez Radę nawiązujemy także kontakty z innymi organizacjami młodzieżowymi w Danii i na całym świecie.

4. Działalność 4-H

Szczebel lokalny

Zajęcia praktyczne w zakresie: pracy ze zwierzętami, środowiska naturalnego i gotowania to podstawy pracy z dziećmi w duńskim 4-H. Tak było na początku działalności w latach 20-tych i mam nadzieję, nadal pozostanie. Ale oczywiście sposób przeprowadzania zajęć bardzo się zmienił. W zasadzie zajęcia praktyczne można podzielić na 2 główne grupy, a mianowicie: zadania indywidualne i zajęcia grupowe.

Zajęcia indywidualne - jak sama nazwa wskazuje - są taką formą działania, w której jedna osoba pracuje sama nad swoim zadaniem. To może być na przykład chów cielaka. Dwa do czterech razy w roku lider składa dziecku wizytę, aby zobaczyć jak przebiega jego praca. Członek 4-H ma zeszyt, w którym zapisuje swoje doświadczenia. Takie zadanie jest stosunkowo łatwo rozpocząć, może się

ono odbywać w domu, nie wymaga wielu środków i może być przeprowadzone na terenach, gdzie populacja jest stosunkowo niewielka. Zadania indywidualne stanowiły przez wiele lat główną część działalności 4-H w Danii, jednak ustąpiły miejsca zajęciom grupowym. Do typowych zadań indywidualnych można zaliczyć: ogrodnictwo, chów koni, cieląt i królików.

Zajęcia grupowe mają wymiar społeczny, którego nie mają zadania indywidualne. Zajęcia indywidualne odbywają się w szkole lub w gospodarstwie 4-H. Przykładem zadania grupowego mogą być zajęcia z gotowania. Grupa może się składać z 15 dzieci, które spotykają się raz w tygodniu w szkolnej kuchni i przez 3-4 miesiące uczą się gotowania i pieczenia chleba. Uczestnicy takich zajęć pomagają sobie wzajemnie i korzystają z zeszytów ćwiczeń. Książki te są opracowywane przez naszą organizację. Ogrrodnictwo i zajęcia ze zwierzętami są przeprowadzane w ten sam sposób. Typowe zajęcia grupowe to: gotowanie, zajęcia teatralne, praca ze zwierzętami, ogrodnictwo.

Kluby lokalne prowadzą także wiele zajęć, w czasie których członkowie klubu i ich rodzice pracują razem nad praktycznymi rzeczami.

Szczebel regionalny 4-H

Na tym szczeblu proponuje się szeroki zakres zajęć grupowych dla lokalnych klubów na danym terenie. Mogą to być zajęcia dla członków, liderów, rodziców lub przedstawicieli wszystkich tych grup. W ciągu ostatnich lat bardzo popularne stały się zajęcia rodzinne. Na szczeblu regionalnym do najbardziej typowych przedsięwzięć zaliczyć można organizacje: pikników, targów zwierząt hodowlanych, obozów, dni lidera, wystaw.

Na organizacji szczebla regionalnego spoczywa odpowiedzialność za ofertę seminariów szkoleniowych dla liderów. Duńskie 4-H ma grupy przeszkolonych instruktorów, którzy mogą wyklądać na lokalnych (regionalnych) seminariach, w organizacji których szczebel krajowy ma zazwyczaj niewielki wkład. Tematami seminariów są najczęściej podstawowe sprawy organizacyjne, takie jak: prowadzenie spotkań, podział obowiązków, sprawy finansowe 4-H, rozliczanie, a także planowanie pracy. Wreszcie na szczeblu regionalnym organizowane są seminaria na tematy bardziej szczegółowe, np. związane ze środowiskiem naturalnym lub chorobami koni.

Szczebel krajowy 4-H

Nasze biuro krajowe koordynuje różnorodne oferty 4-H, jak również zajmuje się ich opracowywaniem i marketingiem. Duńskie 4-H prowadzi niezależne wydawnictwo, które przede wszystkim publikuje książki z zakresu 4-H, ale także jest odpowiedzialna za informację, materiały propagandowe, torby, odzież, przypinki, świadectwa i różne upominki. Zgodnie z decyzją Komitetu Krajowego, biuro krajowe zajmuje się także informacją dla klubów lokalnych, zajęciami

szkoleniowymi dla liderów, opracowywaniem materiałów edukacyjnych, doradztwem i publikacją magazynu dla liderów. Biuro jest odpowiedzialne za przeprowadzanie krajowej loterii, organizację obozu ogólnokrajowego co 2 lata i za opracowywanie materiałów związanych z tematem roku. W 1994 naszym tematem jest hasło: „4-H pomaga zwierzętom”.

5. Gospodarstwa 4-H

Od około 10 lat rozwijamy nową koncepcję; została ona nazwana: gospodarstwa 4-H. Ma to związek z faktem, że coraz mniejsza liczba naszych członków mieszka w gospodarstwach rolnych. W konsekwencji założyliśmy na terenie kraju 15 gospodarstw 4-H, bazując na inicjatywie lokalnej. Gospodarstwa te to miejsca przeznaczone na zajęcia, warsztaty dla dzieci, które chcą się zajmować zwierzętami. Gospodarstwa mają wybrane rasy zwierząt i dzieci mogą mieć swój udział w ich utrzymaniu, zarówno wtedy, kiedy jest to dla nich zabawą, jak i podczas mniej zabawowej części. W ten sposób dzieci mają możliwość zapoznania się z tym, jak funkcjonuje gospodarstwo, uczą się o produktach rolnych w ich drodze z gospodarstwa na stół. Wreszcie staramy się wykształcić w nich naturalny i odpowiedzialny stosunek do zwierząt.

Finansowo gospodarstwa wspierane są przez władze lokalne i organizację krajową. Wkładamy wiele wysiłku w promowanie koncepcji takich gospodarstw, ponieważ jesteśmy przekonani, że jest to jeden z najlepszych sposobów na popularyzację 4-H w Danii. Doradcy regionalni są przeszkoleni, aby pomagać w zakładaniu gospodarstw na gruncie lokalnym. Organizacja 4-H jest wydawcą przewodnika i materiałów propagandowych dla tego typu działalności. Mamy nadzieję, że w ciągu najbliższych lat będziemy w stanie podwoić liczbę naszych gospodarstw.

6. Międzynarodowa działalność 4-H

Działalność międzynarodowa ma dwa cele główne; a mianowicie podtrzymać chęć współpracy pomiędzy organizacjami, a także dać indywidualnym uczestnikom możliwość rozwoju osobowości. W Europie duńskie 4-H jest członkiem Europejskiego Komitetu Młodych Rolników i Klubów 4-H. Poprzez ten komitet uczestniczymy w wydarzeniu nazywanym Europejskim Złotem Młodzieży organizowanym corocznie w różnych krajach europejskich. Poprzez ten komitet mamy również możliwość uczestniczenia w różnych seminariach, konferencjach i kursach językowych.

Na terenie Skandynawii jesteśmy członkiem **Skandynawskiej Współpracy Organizacji Młodzieżowych** nazywanej NSU. Oni również organizują zjazdy młodzieży, nazywane Tygodniem Młodzieży Skandynawskiej. Co dwa lata uczestniczymy także w Skandynawskim Obozie 4-H, dokąd przyjeżdża około 1000 członków z Finlandii, Szwecji, Norwegii i Danii.⁽²⁾

Co więcej, duńskie 4-H jest reprezentowane w międzynarodowym programie IFYE (Międzynarodowy Program Wymiany 4-H). Nawiązaliśmy współpracę ze Stanami Zjednoczonymi, Kostaryką, Bostwaną i Szwajcarią. Program ten przewiduje wymianę 1-2 młodych osób, pomiędzy 18-25 rokiem życia z każdego kraju. Reprezentant danego kraju pokrywa jedynie koszty przejazdu, a organizacja goszcząca pokrywa pozostałe koszty.

Obecnie badamy możliwości współpracy z 4-H w Polsce i na Litwie. Jednym z pierwszych kroków w tym kierunku jest moja obecna wizyta, następnym będzie seminarium szkoleniowe dla liderów zorganizowane w sierpniu w Danii, do uczestnictwa w którym zostało zaproszonych 5 polskich liderów.

7. Zakończenie

Jesteśmy względnie silną organizacją o długiej historii. Jednakże zdajemy sobie sprawę z naszych słabych stron; na przykład z trudności wprowadzenia nowości, ponieważ... „tak jest przecież od zawsze”. Jednak dla wszystkich naszych liderów (wolontariuszy), którzy pracują, ponieważ wierzą w idee głoszone przez 4-H, ważnym jest, aby ciągle rozwijać organizację i dostosowywać ją do potrzeb. Praca lidera musi dawać mu pewien prestiż, a jednocześnie musi cieszyć. Jest to jedno z najważniejszych wyzwań, nad którymi obecnie pracujemy. Następnym wyzwaniem jest promocja gospodarstw 4-H. Ostatnio pojawiło się jeszcze jedno, a mianowicie zabezpieczenie funduszy przeznaczonych na pracę na szczeblu regionalnym.

Wierzę, że przyszłość przyniesie dużo możliwości pracy z młodzieżą i dziećmi i zapewniam, że nasza organizacja będzie gotowa podjąć to wyzwanie!

(2) W 1995 roku obóz taki będzie miał miejsce w południowej części Danii, wtedy skorzystam z okazji, aby zaprosić grupę młodych reprezentantów Polski do wzięcia w nim udziału. Nie wiem jeszcze jak to zrobimy, ale słowo się rzekło.